אין שואלין בשלום אשה כלל. והא דאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פז.) איה שרה אשתך[ג] שבשולאין בשלום האשה על ידי בעלה היינו דוקא בשאילת שלום[א] אבל לשלוח לה בשלום[ב] אפילו ע"י בעלה אסור[ד]: **קשים גרים.** פי' בקונטרס לפי שאינם בקיאים במצות ומביאים פורענות ועוד שמלמדים את ישראל ממעשיהם וכו' וי"מ לפי שכל ישראל ערבין זה בזה[ג] ונלוו מילתא היא דהא לא נתערבו בשביל הגרים כשקבלו התורה[ה] כדאמרינן בסוטה (דף לז:) נמצא לכל אחד מישראל שם מאות אלף וג' אלפים [ותק"ן בריתות] שכולן נתערבו זה בזה אלמא לא נתערבו מן הגרים שהרי הרבה ערב רב עלה אתם[ו] ויש מפרשים דקשין גרים לישראל כספחת לפי שהזהיר הקב"ה עליהם[ז] בכ"ד מקומות שלא להוות אותם ואי אפשר שלא יערבוס ויש מפרשים לפי שע"י הגרים ישראל נגלות כדאמר (פסחים דף פז:) מפני מה ישראל מפוזרים בכל ארצות יותר

אין שואלין בשלום אשה על ידי בעלה אמר ליה[ח] הכי אמר שמואל [א]אין שואלין בשלום אשה כלל שלחה ליה רביתהו שרי ליה תגריה דלא נישוויך כשאר[ב] עם הארץ א"ל מאי שיאטיה דמר הכא אמר ליה טסקא דהזמנותא שדר מר אבתראי אמר ליה השתא שותא דמר לא גמירנא טסקא דהזמנותא משדרנא למר אפיק דיסקא דהזמנותא מבי חדיה ואחזי ליה אמר ליה הא גברא והא דסקא אמר ליה הואיל ואתא מר להכא לישתעי מיליה כי היכי דלא לימרו מחנפי רבנן אהדדי אמר ליה מאי טעמא שמתיה מר להההוא גברא [ג]ציער שליחא דרבנן ונגדיה מר [ד]דרב מנגיד על מאן דמצער שלוחא דרבנן [ד]דעדיף מיניה עבדי ליה מאי טעמא אבריז מר עליה דעבדא הוא אמר ליה דרגיל דקרי אינשי עבדי [ה]ותני [ג]כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחא לעולם ואמר שמואל [ד]במומו פוסל אימר דאמר שמואל למיחש ליה לאכרוזי עליה מי אמר אדהכי והכי [ו](אתא ההוא בר דיניה מנהרדעי) א"ל ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי קרית לי עבדא דאתינא מבית חשמונאי מלכא אמר ליה הכי [ז]אמר שמואל כל דאמר מדבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא א"ל לא סבר לה מר להא דא"ר אבא אמר רב הונא אמר רב [ח]כל ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו אמר ליה הא איכא רב מתנה דקאי כוותי רב מתנה לא חזייה לנהרדעא תליסר שני ההוא יומא[ט] אתא אמר ליה דכיר מר מאי אמר שמואל כי קאי חדא כרעא אגודא וחדא כרעא במברא א"ל הכי [י]אמר שמואל כל דאמר מדבית חשמונאי מלכא קאתינא עבדא הוא דלא אישתיור מינייהו אלא ההיא רביתא דסלקא לאיגרא ורמיא קלא ואמרה כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבדא הוא נפלה מאיגרא ומיתה אכרוז עליה דעבדא הוא ההוא יומא אקרען כמה כתובתא בנהרדעא כי קא נפיק נפקי אבתריה למרגמיה אמר להו אי שתיקו [ט]שתיקו ואי לא מגלינא עלייכו הא דאמר שמואל תרתי זרעייתא איכא בנהרדעא חדא מיקריא דבי יונה וחדא מיקריא דבי עורבתי וסימניך [ט]טמא טמא טהור טהור [ט]שדיוה להההוא ריגמא מידייהו וקם אטמא בנהר מלכא מכריז רב יהודה [ט]בפומבדיתא אדא ויונתן עבדי יהודה בר פפא ממזירא בטי בר טוביה ברמות רוחא לא שקיל גיטא דחירותא מכריז רבא במחוזא בלאי דנאי טלאי מלאי זגאי כולם לפסול אמר רב יהודה גובאי גבעוניאי דורנוניתא דראי נתיגאי אמר רב יוסף האי בי כובי דפומבדיתא כולם דעבדי אמר רב יהודה אמר שמואל ארבע מאות עבדים ואמרי לה ארבעת אלפים עבדים היו לו לפשחור בן אימר וכולם נטמעו בכהונה וכל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא מהם אמר אביי כולהו יתבן [ט]בשורא דבנהרדעא ופליגא דרבי אלעזר דאמר ר' אלעזר [ט]אם ראית כהן[ט] בעזות מצח אל תהרהר אחריו שנא' [1]ועמך כמריבי כהן אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רב כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקב"ה משרה שכינתו מעיד על כל השבטים ואין מעיד עליו שנאמר [2]שבטי יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל בזמן שהשבטים שבטי יה אמר ר' חמא ברבי חנינא כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל שנא' [3]בעת ההיא נאם ה' אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות [ט][והמה] יהיו לי לעם אמר רבה בר רב הונא זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים דאילו בישראל כתיב בהו [4]והייתי להם לאלהים [והמה] יהיו לי לעם ואילו בגרים כתיב [5]מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה' והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים אמר רבי [6]חלבו [7]קשים גרים לישראל כספחת שנאמר [6]ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב כתיב הכא ונספחו וכתיב התם [7]לשאת ולספחת אמר רבי חמא בר חנינא כשהקדוש ברוך הוא מטהר

בני מריבה כדכתיב כמריבי כהן: **עדות לישראל.** אותן שהן ישראל הוא מעיד עליהן שהן משלו: **משפחות ישראל.** משפחות שהם ישראל גמורים: **כישראל כתיב.** והייתי להם לאלהים אע"פ שאינם לי לעם ומתוך שאני מקרבן הם יהיו לי לעם אבל גרים אין מקרבין אותן מן השמים אלא אם כן הן מקרבין עצמם תחילה להיות טובים: **קשין גרים.** שאינם זהירים במצות והרגילים אצלם נמשכים אצלם ולומדים מן מעשיהם:

מטהר

אין שואלין בשלום אשה. שמא מתוך שאילת שלום יהיו רגילים זה עם זה ע"י שלוחם ויבואו לידי חיבה: **אמר ליה רב נחמן ע"י בעלה.** אהיה אני שליח לדבר: **אין שואלין בשלום אשה כלל.** שמרגיל לבה ודעתה[ד] אצלו: **שלחה ליה.** יאמא לרב נחמן: **שרי ליה תגריה.** פטור אותו מלפניך. זה לשון הגמרא לומר מישרי ליה תיגרייה[ד] כשממהר לעשות בקשת האיש אז דינו כדי להפטר ממנו: **מאי שיאטיה דמר הכא.** מה דרכו של אדוני לשוט הלוס כלומר למה בא אדוני הנה: **שותא דמר לא ידענא.** [ה]שיחתו של אדוני איני מבין לדבר בלחות לשונו: **לדינא מומינא ליה.** בתמיה: **אפיק דיסקא דאזמנותא.** הוציא שטר הזמנה מחיקו ששלח לו רב נחמן שיבא לפניו: **מבי חדיה.** מתוך חיקו: **לימא מר מיליה.** ידבר [ו]דבר זכותו על ריבו של אותו האיש: **ליצר שליחא דרבנן.** ביזה את שלוחו לפניו וחייב מלקות: **דרב מנגיד אמאן דמצער שליח דרבנן.** כלאמר בפ' קמא (לעיל דף יב:): **דעדיפא מיניה.** חמורה ממנה עשיתי לו לקנסו: **אדהכי אמר ההוא כר דייניה לרב יהודה לדידי.** לאתיגא מבית חשמונאי קרית לי עבד: **כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבד הוא.** שכל זרעו הרגש הורדוס ועבד היה ומלך אחתיהן[ו] וקרא בניו על שם בית חשמונאי ומשמתא לאו בנות ישראל נסיב דנזהרים הם להשיא בנותם לעבדים והוו להו כולם עבדים: **אם קודם שבא מעשה לידו אמרה.** להאי שמועה לתלמידיו בשם רבו נאמן לאומרה בשעת מעשה ואם לאו אינו נאמן להעיד בשם רבו שמא אחמת מעשה הבא לידו הוא אמר כן: **אגודא.** שפת הנהר: **אמכרא.** על הגשר אי נמי באוזן הספינה לעבור הנהר: **איקרען כמה כתובתא.** מנסי אותה המשפחה: **כי קא נפיק.** רב יהודה: **למירגמיה.** לפי שגילה את הסוד: **ורעייתא.** משפחות: **וקם אטמא בנהר מלכא.** באותן האנשים שהשליכום בנהר עמד מכשול שתימה במי הנהר ומנע את מהלך המים: **אטמא.** שתימה כדאתרגם שתמוס טמונון (בראשית כו): **מכריז רב יהודה בפומבדיתא.** שם היה יושב: **בלאי דנאי טלאי מלאי זגאי.** שמות מקומות או משפחות: **גובאי.** גבעוני כלומר על שם שהיו גבעונים נקראו בגבל גובאי קרוב לגבעונים בשמן: **דורנוניתא דרא דנתיגאי.** כפר נתיגים היה. דורא כפר כדאמר (עירובין דף ז:) דורא דרעותא א"ל מרי דורא (פסחים דף כה:) ועל שם שהוא כפר נתיגי נקרא דורניות: **בי כובי דפומבדיתא.** [ה]כפר הסמוך אל פומבדיתא דמקרי בי כובי: **פשחור בן אימר.** בימי ירמיה היה[ו]: **וכולן נטמעו בכהונה.** ול"ג גדולה: **נטמעו.** נדמעו נשאו בנות כהנים שהיו מחזיקין עצמן בכהנים מתוך שהיו אוכלים תרומה מחמת [שהיו] עבדי כהנים: **אל תהרהר אחריו.** אחר [ז]משפחתם שהם

[א] ג"מ פז., [ב] [בכת"י: איקשין], [ג] [עיי' יב.], [ד] [ע' תוס' יבמות נב. ד"ה דמתפקרן], [ה] [בכת"י, דפו"ר וע"י: דתניא], [ו] כ"ל מ"ז, [ז] [כ"כ ג. וע' תוס' יבמות מה: ד"ה כיון דאמרו], [ח] יבמות עז. לא. בכורות לא.; [ט] [בכת"י טוקף: איקלע להתם], [י] כ"כ ג.; [כ] [בכת"י: שתקיתו שתקיתו], [ל] [שם לא.], [מ] [בכת"י: שדי ריגמייהו בנהר מלכא וקסן], [נ] [בנהרדעא. כן איתא בשאלתות וכן עוד אחה שיעויים ע"ש], [ס] כ"ל בסורי"ת ובנהרדעא, [ע] [בכת"י: שם בו עזות פניס], [פ] [בע"י מתחיל מכאן ענין בפ"ע ואינו נמשך לשלמיו], [צ] נדה יג.: יבמות מז: קט.; [ק] [בדפו"ר ודאמו אלא. ובע"י ודעתה לימך אלא], [ר] [עי' נדרים סב סוע"א ושבועות ל סוע"ב], [ש] [בע"ב: דבר], [ת] [כ"כ ג ע"ב], [א] [וירמיה כ. ג], [ב] [בדפו"ר: משפחתו], [ג] [בראשית יח], [ד] עי' בתוס' ב"מ פז. ד"ה אם בעלה, [ה] [כל הדברים המובאים הבא איתא בכ"י דנדה ושם כתבו תוס' ד"ל לפי שלא ידע משבוטן ע"ש], [ו] [יש להוסיף עכ"ל [בס"ד]. רש"ל], [ז] [בב"מ עט: איתא כל"ו מקומות ואמרי לה בב"מ מקומות],

תורה אור השלם

1. אַךְ אִישׁ אֵל יָרֵב וְאֵל יוֹכַח אִישׁ וְעִמְּךָ כְּמַרִיבֵי כֹהֵן׃ הושע ד ד
2. שֵׁשֶׁם עָלוּ שִׁבְטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם יְיָ׃ תהלים קכב ד
3. בָּעֵת הַהִיא נְאֻם יְיָ אֶהְיֶה לֵאלֹהִים לְכֹל מִשְׁפְּחוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם׃ ירמיהו לא כה
4. וְהָיָה מִשְּׁבָנִי עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם׃ יחזקאל לז כז
5. וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ וּמֹשְׁלוֹ מִקִּרְבּוֹ יֵצֵא וְהִקְרַבְתִּיו וְנִגַּשׁ אֵלַי כִּי מִי הוּא זֶה עָרַב אֶת לִבּוֹ לָגֶשֶׁת אֵלַי נְאֻם יְיָ׃ וְהָיִיתֶם לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים׃ ירמיהו ל כא - כב
6. כִּי יִרְדֹּם יְיָ אֶת יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחָם עַל אַדְמָתָם וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב׃ ישעיהו יד א
7. וּלְשֹׁאֵת וְלִסְפֹּחַת וְלִבְהָרֶת׃ ויקרא יד נו

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שותא דמר כו' שיחתו. ע' רש"י סוכה ט ע"ב ד"ה שותא דיוקא: ד"ה כי כובי בו' כפר הסמוך. עי' בתוספות נודע ביהודה מהדורא תניינא חלק או"ח סי' כ:

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פכ"ח מהל' מ"ב הל"ב סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כח סעי' ו:

טז ב מיי' פכ"ח מהל' סנהדרין הל"ו [וס"ו מהל' ת"ת הל' יד סי' ג] טוש"ע חו"מ סי' ח סעי' ה וסי' יא סעי' ו וטוש"ע יו"ד סי' שלד סעי' מג:

יז ג ד מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הלי"ז:

יח ה טוש"ע יו"ד סי' רמב סעי' לו בהג"ה.

יט ו מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלי"ח:

מוסף רש"י

דמצער שלוחא דרבנן. שמומינו לדין מפי הדיינין חזה קס עליו ומכהו (לעיל יב:). כל ת"ח שמורה הלכה ובא. הלכה מדשה שלא שמעוה מאחר (בכורות לח:). אם קודם מעשה. קודם שבא מעשה ההלכה לידו (שם). שבא הוראה לידו (יבמות עז:). אמרה. ונאמה לתלמידיו בנים המלכים בשם רבו (שם). שומעין לו. בשעת הוראה (שם). ועוסין מעשה (בכורות לח:). ואם לאו אין שומעין לו. הואיל ודבר חידוש הוא, שמא בשביל מעשה שבא לידו לומרה (יבמות צח וכעי"ז שם עז. ובכורות לח:). קשים גרים לישראל כספחת. שמחזין מעשיהם הרעים ולומדים ישראל מהם או סומכין עליהם באיסור והיתר (יבמות מז:). שאין בקיאין בדקדוקי מצות ולמדין ישראל ממעשיהן (שם קפ:). שאין בקיאים במצות ומביאין פורענות ועוד שמא למדים ישראל ממעשיהן, מפי מורי זקן, ויש לומר שכל ישראל ערבים זה בזה, ולאו מילתא היא, שלא נתערבו בשביל הגרים, דאמרינן במס' סוטה (לז:) נמצא לכל אחד מישראל שם מאות אלף ואלפים ותק"ן בריתות, שכולן נתערבו זה בזה, אלמא לא נתערבו על הגרים (נדה יג:).

מוסף תוספות

א. וכענייננה כמו איה שרה אשתך. תוס' הרא"ש. ב. נ"א: שלומים. שם. ג. ונענשים עליהם. שם.

מטהר שבטים. מיחסס: **כסף מטהר ממזרים.** המטומעים בישראל מחמת ממונם והוא גורם להם שיטהרו שלעתיד לבא אין הקב"ה מבדילם מאחר שנדבקו בהם משפחות ישראל הרבה: **שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף.** אותם שנטמעו מחמת עשרם וסיפיה דקרא והיו לה' מגישי מנחה בצדקה לדקתו של הקב"ה היא שאינו מבדילם אלא הואיל שנטמעו נטמעו. ורבי יהושע בן לוי סבירא ליה האי מטהר לאו מבדיל פסוליהן קאמר אלא מטהרם ומכשירם כולם: **עיסה.** כעיסה שהיא מעורבת. וכשם ר' משה מרומא"ט שמעתי עיסה כפסולת עגבים שנפחתו משקה שלהם: **בקשו לעשות בכל עיסה.** להחזיק משפחות ארץ ישראל מיוחסות ולבדוק אחר משפחות בכל כל הבאים לישא משם אשה: **קוליס אחס משימים בין עיני.** משום דרבי ממשפחת בבל היה מבני בניו של הלל[ו] שעלה וקיבל נשיאותו של בני בתירא[ם]: **יעפל לכם רבי חנינא.** להשיבכם דבר: **עלוני בעריסה ורוזו.** שלא יפשפשו אחר דבריו ויהא צריך לגלות משפחות והוא היה זקן ולא היה יכול לרוץ: **אמר להם אין שחיטה לעוף.** דבר שהוא תימה להם ולא גלה להם טעמו כדי [ט]שיהו טרודים בבקרת הראשונה ולא יחזרו אחר טעם השניה עד שיפטר מהם. וטעם דאין שחיטה לעוף מן התורה בשחיטת מולין (דף מ:) יליף מושפך את דמו[י] בשפיכה בעלמא: **ישבו ובדקו.** במשפחות א"י לברר את דבריו: **כיון שהגיעו לסכנה.** לפסול משפחות אנשי זרוע שיהרגוס פירשו: **הילא.** שבועה בהיכלו של מקום: **בידינו הוא.** לגלות פסול משפחות ארץ ישראל: **חנינא.** דכל משפחה שנטמעה נטמעה דאין להפרישה ולהרחיקה ולברר ספק מטומעיהם מי נטמע מי לא נטמע אלא יוחסות והם ספק והם כשרים לעתיד לבא: **בית הלריפה.** שם המשפחה: **בן ציון.** אדם חשוב ואיש זרוע: **ריחקה.** הכריז שהן פסולין: **אליהו בא.** לעתיד לבא דכתיב (מלאכי ג) והשיב לב אבות על בנים זה מבני בניו של זה: **[כ]דיודעין.** שהכל מחזיקים אותם בפסולים שנתקרבו בזרוע: **אכל משפחה שנטמעה.** מחמת שלא נודע פסולה נטמעה: **עוד אחרת.** משפחה אחרת היתה לבד אותה שקרבה בן ציון: **שם בן ארבע אותיות.** קריאתו [ק]וכתיבתו ופירושו חכמים מוסרין אותו כו': **לעגלס.** להעגיל: **כשיב זה שמי וכתיב וזה זכרי.** מדלא כתיב שמי וזכרי משמע שלמדו שני שמות ואמר לו זה שמי מיוחד וזה השני אני נזכר: שם בן שתים עשרה ובן ארבעים ושתים לא פירשו לנו: **משרבו הפרילין.** המשתמשין בו: **לנטועים שבכהונה.** לברך בו העם במקדש לאחר עבודת ליבור של תמיד של שחר: **מכניעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים.** אותן שלא היו בקיאין בו ומברכין בשם בן ארבע אותיות כשהיו מושכין את קולם בנעימה היו אלו ממהרים להבליע את השם בן י"ב ולא היה נשמע לרבים מקול נעימות חבריהם. בנעימת ביטוס קול שקורין טרו"ף: **אחר אחי אמי.** שהיה כהן ור' טרפון היה כהן[ר] בתוספתא דכתובות (פ"ה) מעשה בר' טרפון שקדש אשה בשני בצורת כדי להאכילם תרומה: **לדוכן.** לברך ברכת הכהנים: **ואינו מעמיד על מדוכיו.** לנטור אינה שמא ישתמש בו להנקס: **עד שיודע לך.** במשפחה שאתה בא לידבק בה במה נפסלה: **עד שיודע לך במה נכשרה.** צריך אתה לבדוק אחר המשפחה כמו שאמרה משנתינו (לקמן דף עו.) ארבע אמהות אלו שהן שמנה:

להשיאו

א מטהר שבטים שבטו של לוי מטהר תחילה שנא' [1]וישב מצרף ומטהר כסף וטיהר את בני לוי וזיקק אותם כזהב וכסף והיו לה' מגישי מנחה בצדקה אמר רבי יהושע בן לוי כסף [2]מטהר ממזרים שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף מאי מגישי מנחה בצדקה א"ר יצחק צדקה עשה הקב"ה עם ישראל [3]שמשפחה שנטמעה נטמעה: גופא אמר רב יהודה אמר שמואל כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל: בימי רבי בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל אמר להן [4]קוצים אתם משימים לי בין עיני רצונכם יטפל עמכם ר' חנינא בר חמא נטפל עמהם ר' חנינא בר חמא אמר להם כך מקובלני מר' ישמעאל בר' יוסי שאמר משום אביו כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל בימי רבי [5]פנחס בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל אמר להם לעבדיו כשאני אומר שני דברים בבית המדרש טלוני בעריסה ורוצו כי עייל אמר להם [6]אין שחיטה לעוף מן התורה אדיתבי וקמעייני בה אמר להו כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל נטלוהו בעריסה ורצו רצו אחריו ולא הגיעוהו ישבו ובדקו עד שהגיעו לסכנה ופירשו א"ר יוחנן [7]היכלא בידינו היא אבל מה אעשה שהרי גדולי הדור נטמעו [8]בה סבר לה כר' יצחק דאמר ר' יצחק משפחה שנטמעה נטמעה אמר אביי אף אנן נמי תנינא [9]משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן [10]וריחקה בן ציון בזרוע [11]עוד אחרת היתה [12]וקירבה בן ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב כגון אלו דידעין אבל משפחה שנטמעה נטמעה תאנא עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה אבל חכמים מוסרים אותו לבניהם ולתלמידיהן פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע דכתיב [1]הריני נזיר אם לא אגלה משפחות יהיה נזיר [2]ולא יגלה משפחות אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן שם בן ארבע אותיות חכמים מוסרין אותו לתלמידיהן פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק [3]מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע דכתיב [2]זה שמי לעולם לעלם כתיב [3]רבא סבר למידרשיה בפירקא א"ל ההוא סבא לעלם כתיב רבי אבינא רמי כתיב זה שמי וכתיב זה זכרי אמר הקב"ה [4]לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת ת"ר בראשונה שם בן שתים עשרה אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה והצנועים שבכהונה מכליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים תניא אמר רבי טרפון פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן והטיתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים אמר רב יהודה אמר רב שם בן ארבעים ושתים אותיות אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו וכל היודעו והזהיר בו והמשמרו בטהרה אהוב למעלה ונחמד למטה ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא אמר שמואל משמיה דסבא בבל בחזקת כשרה עומדת עד שיודע לך במה נפסלה שאר ארצות בחזקת פסול הן עומדות עד שיודע לך במה נכשרה ארץ ישראל מוחזק לפסול פסול מוחזק לכשר כשר הא גופא קשיא אמרת מוחזק לפסול פסול הא סתמא כשר והדר [5]תני מוחזק לכשר כשר הא סתמא פסול אמר רב הונא בר תחליפא משמיה [6]דרב לא קשיא כאן יותר משאר עובדי כוכבים כדי שיתוספו עליהם גרים ולא נהירא להא [7]אמר ביבמות (דף מז.) עובד כוכבים הבא להתגייר אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר תדע שישראל דווים ודחופים ואמרי' אתם משום דיפרוש הוא דאמר מר קטן גרים לישראל כספחת אלמא דבתר [8]שיתגיירו קטן הם והא"ר אבהם גר פירש לפי שהגרין בקיאין במצות [9] ומדקדקין בהם קטן הם לישראל כספחת דמתוך כן הקב"ה מזכיר עונותיהם של ישראל כשאין עושין לנוח וכה"ג מלינו גבי הלרפית (מ"ל יז) שאמרה מה לי ולך אם האלהים (כי) בחת אלי להזכיר [את] עוני שמתוך שהוא לדיק גמור היה נראה לה שמזכיר הטא עונה [10]וכ"ש פירש לפיכך קטן שנטמעו בישראל ואין השביעה שורה אלא על משפחה מיוחסת וכן נראה דמשום הכי מייתי הא דרבי חלבו על הא מילתא דר' חמא בר חנינא: כאן

ב א ב ג מי' פי"ב מהל' מלכים הל"ג טוש"ע אה"ע פי' ב סעי' ה בהג"ה:

כא ד ה מי' פי"ד מהל' תפלה הל"י:

תורה אור השלם

1. וְיֹשֵׁב מְצָרֵף וּמְטַהֵר כֶּסֶף וְטִהַר אֶת בְּנֵי לֵוִי וְזִקַּק אֹתָם כַּזָּהָב וְכַכֶּסֶף וְהָיוּ לַיְיָ מַגִּישֵׁי מִנְחָה בִּצְדָקָה: מלאכי ג ג

2. וְאֹמַר עוֹד אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹר: שמות ג טו

גליון הש"ם

גמ' היכלא בידינו. עיין מוי"ט פ"ב משנה ט' דכתובות:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה קטים וכו' ומדקדקין בהם. נ"ב והכי משמע בפסחים סוף דף לא דאין עושין תבואה שטולה גרים שמא יתקרבו בו ויטמאוהו לידי פסול וע"ש פרא"י אבל התוס' תמהו על גירסתו וע"ש:

תוס' ר"י הזקן

מטהר. פי' ר"ש לעתיד לבא שלא יבדילם הקב"ה מאחר שנדבקו בהם משפחות ישראל. והרי"ף פי' בפרקין דלעיל בנושא ב) שפחה כר' טרפון. משפחה שנטמעה נטמעה. ג) נטמע עמהם מפני עושרם אין הקב"ה מבדילם לעתיד לבא מאחר שנדבקו בהם משפחות הרבה. עיסה. היא מדומעת מקמח ומים ומלח ומורסן כך כל הארצות משפחתם מעורבות כנגד משפחת בני ארץ ישראל, וארץ ישראל עצמה היא מעורבת כנגד משפחת בבל שכל המשפחות הפסולות עלו מבבל (עיסה) שחזר הפסול לארץ ישראל. [עיסה. להחזיק משפחות ארץ ישראל מיוחסות] ולבדוק אחר משפחות בבל כל הבא לישא משם אשה. למקום סכנה. לפסול משפחות אנשי זרוע שיהרגום. היכלא. שבועה בהיכלו של מקום אנו יודעים אותה משפחה. שנטמעה. מחמת שלא נודע פסולה. נטמעה. ואין להפרישו מספק מי נטמע ומי לא נטמע, אלא יניחום בספק והם כשרים לעתיד לבא. ומסתברא דכר' יהודה ס"ל דאמר דמזרים יהדורו לעתיד לבא. בית הצריפה. שנטמעה מחמת שלא נודע פסולה, נטמעה.

לעזי רש"י

מרומא"ט [מרומ"א]. מרומא (בירת איטליה). טרו"ף [טרופ"א]. נעימה.

מוסף רש"י

אין שחיטה לעוף מן התורה. אלא מדברי סופרים (חולין כ.). ואפילו מתורה שנעבל פה מהלכה למשה מסיני אין לו, אלא מדברי סופרים, ויאין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה או כרגה במכה שלא על ידי סימנים, אבל שחיטה או עיקור סימנים כשר בו (שם כז:). למדרשיה בפירקא. קרייה דיי"ל ה"א דאמרינן אותיות דרשיה וטעמייה התלויים בו (פסחים נ.). לעלם כתיב. תפר וי"ו, לשון העלמה (שם). לשון העלמתו שלא יקרא כתבתו (שמות ג טו). כתיב זה שמי וכתיב זה זכרי. כתיב זה שמי לעולם, כהעלמה יכתיב זה זכרי דמשמע קרייה ולא העלמה, לשון אחר כיון דכתב זה שמי פשיטא דזה זכרי, היאך יקרא אלא בשמו (שם). לא כשאני נכתב אני נקרא. שני שמות לימדו, שם הכתיבה ושם הקרייה (שם).

עין משפט נר מצוה

ד [כתב רש אלפס סוף פ' המוכר לעיל גבי יכולין ממזרין ליעבר כלפי ממזר שנשא שפחה וכו' והיינו דאר"י בן לוי כסף מטהר ממזרין שנאמר יכו' ופי' הנדפס שם בשם רש"י כסף מטהר דממזר יקח שפחה ויוליד ממנה בן וישתברנה וכן פי' הר"ן בכתובה אמיתית של הרב אלפס ופיהם אבל וכו' ע"ש], ה) סנהדרין לח., ו) [בכתי': רבי יצחק בן פנחס. וכעיין יעקב שעל הע"י גורס רבי פנחס בן יפיר], ד) מיר כט. חולין ד. וש"ג, ה) [בכתי': בהם], ו) עדיות פ"ח מ"ו, ז) שם אותה וריחקוה בני ציון, ח) ג"ז שם, ט) שם אותה וקירבוה בני ציון, י) [תוספתא דטיר פ"ח ס"כ], כ) פסחים נ., ל) [בכתי': אמרת], מ) [בכתי': רבא, וכל"ל. (סה"ל, רש"ש)], נ) [עיין שבת טו ע"ב], ס) [פסחים סו ע"ב], ע) [בדפו"ר: שיהיו], פ) [ויקרא יח, יג], צ) [ל"ל דיעין. ועיין רש"ל], ק) [בדפו"ר וע"י: ככתיבתו, ולפניו ע"פ הרש"ל ורש"ש], ר) [גם בגמ' דילן פסחים שם: אותה להדיא שאבל רבי טרפון בעצמו תרומה וע"ש בכורות נא: דר"ע שקל פדיון בסור ויבוא על אלו תמצא בתיקון בלי שרת], ש) [בדפו"ר אמ'. ול"ל דאמרינן], ת) [בדפו"ר: שמגיירו], א) [מכאן עד סוה"ל ליתא בדפו"ר ונוסף ע"פ הרש"ל ע"ש], ב) [יתקן דל"ל דנוסא], ג) [אם נטמעו].

כאן להשיאו אשה. פי' מיוחסת מד' אמהות [ו] דלא משום [ז] ישראלית כדאמר בעלמא (יבמות דף מה.) גבי עובד כוכבים הבא על בת ישראל דאמרי' ליה זיל גלי לו נסיב בת מינך אלמא משמע דבמקום שאין מכירין אותו נותנין לו ישראלית ומותר לישאנה: **עד** היכן היא בבל. פי' בקונטרס דלפי הענין נראה שבבל היתה בין שני נהרות גדולים הללו מדקל ופרת זה מן המזרח וזה מן המערב [א] ובאין ומוסכין מן הדרום לצפון וסופו של פרת שופך במדקל [ב] כל זה יש בלמוד מכאן ארץ ישראל בדרומה של בבל כדכתיב מלפון תפתח הרעה אלמא דבבל מלפון ופרת יורד מארץ ישראל לבבל כדאמר בעלמא (שבת דף סה:) מיטרא במערבא סהדא רבא [ג] פרת שמימיו היו רבין ומלאים על שפתיו [ד] וקא בעי גמרא מה שבין שני הנהרות פשיטא לן דבבל הוא אבל משפת מדקל ומכאן עד היכן מתפשט רוחבה של בבל אמר רב עד נהר עזק ור"ת פי' [ה] שנהר פרת היה בא ומושך מן הצפון לדרום שהרי נהר פרת בא מקדמת עדן [ו] וגן עדן הוא מצפון של עולם [ז] וארץ ישראל לדרום ופרת בא מעדן והיה מושך מצפון לדרום והא דאמר מיטרא במערבא סהדא רבא פרת דמשמע דמושך מדרום לצפון י"ל דה"ק שהמים של פרת רבים כל כך שיחזרו המים למקום שבאו דהייגו מדרום לצפון [ח]: להך

כאן להשיאו אשה כאן להוציא אשה מידו אמר רב יוסף כל שסיחתו [ט] בבבל משיאין לו אשה והאידנא דאיכא רמאי חיישינן זעירי הוה קא מישתמיט מיניה דר' יוחנן דהוה אמר ליה נסיב ברתי יומא חד הוו קאזלי באורחא מטו [י] לעורקמא דמיא ארכביה לר' יוחנן אכתפיה וקא מעבר ליה א"ל אורייתן כשרה בנתין לא כשרן מאי דעתיך אילימא מדתנן עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לוויי [יא] אטו כהני לויי וישראלי כולהו סליקו כי היכי דאישתיור מהני אישתיור נמי מהני אישתמיטתיה הא דאמר [יב] ר"א לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקייה ועלה עולא איקלע לפומבדיתא לבי רב יהודה חזייה לרב יצחק בריה דרב יהודה דגדל ולא נסיב א"ל מאי טעמא לא קא מנסיב ליה מר איתתא לבריה א"ל מי ידענא מהיכא אנסיב אמר ליה אטו אנן מי ידענן מהיכא קאתינן דילמא מהנך דכתיב [ד] [1]נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה [יב] וכי תימא [יג] עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר [יד] ודילמא מהנך דכתיב בהו [2]השוכבים על מטות שן וסרוחים על [ט] ערסותם [טו] ואמר רבי יוסי בר' חנינא אלו בני אדם המשתינים מים בפני מטותיהם ערומים [יב] ומגדף בה ר' אבהו א"ה היינו דכתיב [3]לכן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתינים מים בפני מטותיהם ערומים בראש גולים אלא אמר ר' אבהו אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ומדביקין מטותיהם זו בזו ומחליפין נשותיהם זה לזה ומסריחים ערסותם בשכבת זרע שאינה שלהם אמר ליה היכי נעביד אמר ליה זיל בתר שתיקותא כי האי דבדקי בני מערבא כי מינצו בי תרי בהדי הדדי חזו הי מנייהו דקדים ושתיק אמרי [טז] האי מיוחם טפי [יז] אמר רב שתיקותיה דבבל היינו יחוסא איני והא איקלע רב [יח] (לבי בר שפי חלא) ובדק בהו מאי לאו ביחסותא לא בשתיקותא הכי קאמר להו בדוקו אי שתקי אי לא שתקי אמר רב יהודה אמר רב [יט] אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה שמץ פסול יש באחד מהן ואין מניחין [כ] אותו לידבק אחד בחבירו אמר ר' יהושע בן לוי [כא] אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו שמץ פסול יש באחת מהן ואין מניחין אותה לידבק בחברתה א"ר פפא סבא משמיה דרב בבל בריאה מישון מיתה [כב] מדי חולה עילם גוססת ומה בין חולין לגוססין [כג] רוב חולין לחיים [כד] רוב גוססים למיתה עד היכן היא בבל רב אמר עד נהר עזק ושמואל אמר עד נהר יואני לעיל בדיגלת עד היכא רב אמר עד בגדא ואוונא ושמואל אמר עד מושכני ולא מושכני בכלל והאמר [כה] רבי חייא בר אבא אמר שמואל מושכני הרי היא כגולה ליוחסין אלא עד מושכני ומושכני בכלל לתחתית בדיגלת עד היכא אמר רב שמואל עד אפמייא תתאה תרתי אפמייא הויין חדא עיליתא וחדא תתיתא חדא כשירה וחדא פסולה ובין חדא לחדא פרסה וקא קפדי אהדדי ואפילו נורא לא מושלי אהדדי וסימניך דפסולתא הא דמישתעיא מישנית לעיל בפרת עד היכא רב אמר עד אקרא דתולבקני ושמואל אמר עד גישרא דבי פרת ור' יוחנן אמר עד מעברת דגיזמא לייט [כו] אביי ואיתימא רב יוסף אדרב אדרב לייט אדשמואל לא לייט אלא לייט אדרב וכ"ש אדשמואל ואב"א לעולם אדרב לייט אדשמואל לא לייט וגישרא דבי פרת לתתאיה הוה קאי והאידנא

פסולה. התמתוה: **ואפי' נורא לא מושלי אהדדי.** כדי שלא יהו רגילים אצלם שלא להתחתן בם: **דפסולתא הא דמשתעיא מישנית.** וסימן זה יהא כידך שלא תטעה אי זו פסולה הך דמשתעי בלשון מישן שהיא קרובה למישן ואמר לעיל מישן מיתה: **בפרת.** על שפת פרת במערבה של בבל עד היכן ארכה משוך לדרום: **עד גישרא דפרת.** שמואל היה מוסיף: **לייט.** כל שיסמוך על זה שאין יחוסה של בבל משוך כל כך: **אדשמואל לא לייט.** בתמיה והרי הוא מוסיף: **אדשמואל לא לייט.** דכי אמרה שמואל למילתיה פחות היה ולא מוסיף ובימי שמואל היה הגשר למטה מאקרא דתולבקני: והאידנא

להשיאו אשה. סתמא בעי בדיקה: **לא שסיחתו בבבל.** שמספר בלשון אנשי בבל משיאין לו אשה דמחזקינן ליה מבבל: **דאיכא רמאי.** שלמדים שיחת בבל להחזיקו במיוחסים: **דהוה אמר ליה.** רבי יוחנן: **נסיב ברתאי.** ולא היה חפץ בה מפני שהיא מארץ ישראל והוא היה מבבל: **אורייתן כשירה ברתין לא כשירה.** תלמידי אתה ותורתי כשירה לך ובתי אינך חפץ: **מאי דעתך.** שאתה מחזיק [ט] בבבל במיוחסים דתנן (לעיל דף פט.) עשרה יוחסין כו' וסכור אתה שעלו כל הפסולין: **מהיכא נסיבנא.** איזו אשה מיוחסת: **זיל בתר שתיקותא.** [י] שאל לך משפחה שתקנית שאתם בני מריבה הם פסולין שמתוך פסולן שהיו פורשים מהם נטרו איבה והחזיקו במריבה ומיוחסת דבבל היינו שתיקותא מתוך שהם שתקנים הוחזקו במיוחסים א"כ הבא לבדוק בבבל אינו בודק אלא [יא] בשתיקה לבדוק בשתקנים: **לבי בר שפי חלא.** שם המים [יב] שופה חומץ כמו השופה יין לחבירו (ב"מ דף ס.): **ואין מניחין אותו.** מן השמים לידבק בחבירו לכך הטילו מן השמים מריבה ביניהן: **בדיקה.** מיוחסת ונקייה: **מפה.** ממזרים וגמורים כולם: **חולה.** רובם כשרים ומיעוטן פסולין כחולים אלו שרובן לחיים: **גוסס.** רובן פסולין ומיעוטן כשרין: **עד היכן היא בבל.** ליחס: **עד נהר עזק עד נהר יואני.** לפי הענין נראה שבבל בין שני נהרות גדולים מדקל ופרת מלעיס אותה ביניהם זה מן המזרח וזה מן המערב ובאין ומוסכין מן הדרום לצפון וסופו של פרת שופך במדקל כל זה יש ללמוד מכאן. ארץ ישראל בדרומה של בבל דכתיב (ירמיה ו) מצפון תפתח הרעה כלומר בבל בצפון [יג] ופרת יורד מארץ ישראל לבבל כדאמר בעלמא (שבת דף סה:) מיטרא במערבא סהדא רבא פרת. וקא בעי גמרא מה שבין ב' הנהרות פשיטא לן דבבל היא אלא משפת מדקל ולמזרח עד היכן מתפשט רוחבה של בבל אמר רב עד נהר עזק ושמואל אמר עד נהר יואני: **לעיל בדיגלת עד היכן.** למדנו רוחבה שבין שני הנהרות ועוד נלמוד מהלן מדקל עד נהר עזק ונריכין לידע ארכה כמה: **לעיל בדיגלת.** לך דרום עד היכן: **עד בגדא ואוונא.** מקומות הם סמוכות זה לזה ומדקל מפסיק ביניהן: **ושמואל.** מוסיף בארכה לדרום עד מושכני: **כגולה.** פומבדיתא קרוי גולה בראש גולה הסנה (דף כג.): **נחתיה בדיגלת עד היכן.** [יד] לצפון ועל שפת מדקל במזרחה של בבל עד היכן אורכה משוך לצפון: **תתאה.** התחתונה לפי שהמים היו זו עליונה וזו תחתונה דרך משיכת הנהר ויחוס של בבל עד התחתונה ולא היא בכללו: **תדא כשירה.** העליונה: **וחדא**

[ו] [שלוגית של מיס המכוסכין כן פרש"י במגילה מח:]. [ז] [וים להוסיף וכו'. (רש"ל). בע"י עוסף ויעכפלו. וכמ"ש עוסף: וכולהו מיטמעו הכא]. [ח] (לעיל סט:). [ט] [בכמ"ש עוסף: בהו. ועי' יבמות מז ע"ב]. [י] [נמות כג. מה.]. [יא] [ל' ערשמס]. [יב] שבת קכ.; [יג] [ע"ז לה. מנ. פסהלרין ג: מ:]. [יד] [ל"ל אמר רב מיוחסתא דבבל הייגו שתיקותא כן הוא בא"ל]. [טו] [גי' הערוך לפי שיטה פי' פס משפחה]. [טז] [בכמ"ש ולפי"ר תוסן. ולע"ל. (רש"ל). ולפיגיו כרש"ל אלא שהרש"ל מוחק מיגא אחד. ולפיגיו לא נמחק]. [יז] [עי' לעיל מט: וברש"י שם ד"ה עזות וד"ה תשעה נעלה משן]. [יח] [ב"ב קנג: בגיון כת.]. [יט] [ניטין כח. שבועות לג. לז: ערכין יח.]. [כ] [לקמן עב. ע"ש]. [כא] [לעיל לג: וש"נ. [כב] [בדפו"ר ודפו"ז ועי"ר בגלו]. [כג] [בדפו"ר: ומא]. [כד] [ר"בשתיקה לבדוק" ליתא בע"ז]. [כה] [בע"ז עוסף: שפי מלא]. [כו] [ב"ב כה ע"ב]. [כז] [בדפו"ר: לגד לפון]. [כח] [עי' משנה לקמן עו ע"א]. [כט] [בדפו"ר: ישראל. ועי' מהרש"א]. [ל] [ל"ל רבה. וכן בסוה"ר. (רש"ל)]. [לא] [בספר היטר סימן קמ]. [לב] [ברלשית ג, י - יד]. [לג] [וע' היטיב תוס' ב"ב פד. ד"ה בגפרא ותוס' בכורות נה: ד"ה שטרא]. [לד] [נדל"ל עמ ע"ב].

גליון הש"ם

גמ' וכ"ת גוי ועבד כו'. לעיל סח ע"ב לקמן עה ע"ב: יבמות מה ע"א סח ע"ב: שם ודילמא מהנך. עיין מהרש"א בח"א יבמות [כו]דף כג ע"א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שסיחתו בבבל:

מוסף תוספות

א. פרת מן המערב וחידקל מן המזרח. תוס' רשב"ם. ב. ולהכי לא בעי לתחת בפרת עד היכא לפי שנופל בחדקל ובבל מושכת עוד למטה הימנו עד אמפייא תתיתא. שם. ג. פרת מעיד בדבר שהוא יורד מארץ ישראל לבבל וגדל ממי הגשמים ויודעין בני בבל שירדו גשמים בהרי אר"י ושמחים על אחיהם. רש"י שבת סו:. ד. שהיו מכירים שירדו הגשמים לאר"י ע"י שחזור פרת לאחוריו ע"י גדולתו באר"י מתוך הגשמים. תוס' שבת שם.

עין משפט נר מצוה

כב א טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' ד הגה"ה:
כג ב ג מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל"י טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' ג:

תורה אור השלם

1. נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְתֻלֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה:
איכה ה יא
2. הַשֹּׁכְבִים עַל מִטּוֹת שֵׁן וְסֹרְחִים עַל עַרְשׂוֹתָם וְאֹכְלִים כָּרִים מִצֹּאן וְעֵגְלִים מִתּוֹךְ מַרְבֵּק:
עמוס ו ד
3. לָכֵן עַתָּה יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גֹּלִים וְסָר מִרְזַח סְרוּחִים: עמוס ו ז

והאידנא הוא דליוה פרסאי. שלקחוהו ממקומו ובנאוהו למעלה מאקרע ולהכי לא בעי לתתא פרת עד היכן לפי שפרת נופל בחדקל ועוד בגל מושכת למטה ממנו עד אפמיא תתאה כדאמר לעיל: **להך גיסא דפרת עד היכא.** בשפתה כלפי מערב עד היכן מתפשט רחבה של בגל: **מאי דעתך.** שבאת ליטאל: **משום בירס.** שמא בירס שיושבת בהך גיסא מיבעיא לך: **מייחסי דפומבדיתא.** שהיא בין שתי הנהרות מבירס נסבי ס"מ מוחזקין הם בה בחזקת יחוס: **כמחלוקת ליוחסין.** בארבה ורחבה של בגל: **כך מחלוקת לגיטין.** דקיימא לן (גיטין דף ב.) המביא גט משאר ארצות צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם לפי שאין בקיאין לשמה והמביא גט מארץ ישראל לבגל אינו צריך לומר ובגל הרי היא כארץ ישראל לגיטין שאף הם היו חכמים ובקיאין לשמה: **עד ארבא פגיינא.** אגם של קנים וערבה שקורין אוסר"א: **פגיינא דגישרא.** שני אגמים היו למטה מהגשר זה למטה מזה: **חכיל ימא.** שם מקום: **אכילתא דבבל.** מכלילא ותפארתה של בגל ליוחסין: **שוניא וגוביא ולילורא.** מקומות הם: **אכילתא דחכיל ימא.** תפארת של חביל ימא: **איתתא בעא מינייהו.** כותיים לא נתערבו בהם אבל הקול יצא על ידי ששאל כותי אחד אשה מהם אבל הם לא נתנו לו. ויש אומרים רב פפא בעא מנייהו איתתא ולא יהבי ליה לכך היה מוציא עליהם שמן פסול וקשה בעיני לומר כן: **כגולה.** פומבדיתא קרי גולה בלשון השנה (דף פג.): **מאיסי דקירא.** מקום על נהר פרת למעלה מכל המקומות המזכרים למעלה: **והאמר ר' יוחנן.** לעיל (י) מיחסותא דבבל בפרת עד מעברתא דגדמא ומקפת לא: **אמר אביי רלוזה נפקא.** בגלכסון ממעברתא דגדמא ומקפת את הפסולין עד מעלה מאיסי דקירא שהיא מן הפסולין ושוב משוט כפי הרלוזה על פרת: **חלזון.** נהר: **וינחם בחלח ובחבור.** בעשרת השבטים שהגלה סנחריב משתעי: **וכולן לפסול.** כל מקום שגלו השבטים נטמעו עובדי כוכבים בבנותיהם ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אפילו למ"ד (יבמות דף מה.) הולד ממזר לא הוי פגום מיהא הוי:

ולא עלעין כפומה. כתיב (א) השתא שבמרלה דגיאל כתיב והיא בבל: **כפומה בין שיניה.** כפומה משמע מבפנים בין שיניה משמע שבולטות מבחוץ: **בולעתן.** מושלא עליהם: **ומסורבלים כדוב.** בעלי בשר. לשון עובי ושומן הוא ובעלמא (שבת דף קלז:) נמי אמרי' קטן מסורבל בבשר המלובש בבשר בסרבל: דוב אין לו מנוחה כשהוא קשור הולך ובא תמיד סביבותיו: **דובא ניידא.** דוב נודד: **הראני פרסיים.** בעל משלות ודומיות היה לוי וקאמר לו רבי משול לי פרסיים למה הם דומים: **כחיילות של בית דוד.** גבורים (ב): **חברין.** אומה הסמוכה לפרסיים ומשתיתים הם וטרפיים הם יותר מפרסיים: **לשעירים.** מלובשים שחורים ודומים לשדים: **דומים למלאכי השרת.** לבושים לבנים ועטופים כמלאכי השרת וכתיב (יחזקאל ט) והאיש לבוש הבדים. והכי נמי אמרינן בבמה מדליקין (שבת דף כה:) על רבי יהודה שהיה מתעטף ויושב בסדינים המצויינין ודומה למלאך כו' ובגדרים (דף כ:) נמי אמרינן מאן מלאכי השרת רבנן ואמאי קרי להו מלאכי השרת משום דמצויינין כמלאכי השרת במלבושים נאים (ג): **כי קא ניחא נפשיה.** נזרקה נבואה בפומיה: **הומניא.** עיר שמה כך: **מסגריא.** עיר היא וכל הנך כולהו מקומות הינהו: **בירתא דסטיא.** על שם שסרו מאחרי המקום ופירש רבי הילף סרו: **דאקפי פירא דכווריי ואזיל וליידי בשבתא ושמתינהו וכו'.** הליף הביבר דגיס הרבה והלכו ולדו: **דאקפי.** הליף כדמתרגמינן ויקף הבראל (מלכים ב ו) ובקפא פרזלא: **פירא.** בריכה עשויה לגדל דגיס ובלע"ז ביב"ר: **ואישתמוד.** נשתמדו:

היום

והאידנא הוא דליוה פרסאי (א) אמר ליה אביי לרב יוסף להא גיסא דפרת עד היכא אמר ליה מאי דעתיך משום בירס מייחסי דפומבדיתא (ב) מבירס נסבי (ג) אמר רב פפא כמחלוקת ליוחסין כך מחלוקת לענין גיטין ורב יוסף אמר מחלוקת ליוחסין אבל לגיטין דברי הכל עד ארבא תניינא דגישרא אמר רמי בר אבא חביל ימא (ד) תכילתא דבבל שוניא וגוביא תכילתא דחביל ימא רבינא אמר אף ציצורא תניא נמי הכי חנן בן פנחס אומר חביל ימא תכילתא דבבל שוניא וגוביא וציצורא תכילתא דחביל ימא אמר רב פפא והאידנא איערבי בהו כותאי ולא היא איתתא הוא דבעא מינייהו ולא יהבו ליה מאי חביל ימא אמר רב פפא זו פרת (ה) דבורסי ההוא גברא דאמר להו אנא מן שוט מישוט עמד רבי יצחק נפחא על רגליו ואמר שוט מישוט בין הנהרות עומדת וכי בין הנהרות עומדת מאי הוי אמר אביי אמר ר' חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי בר' חנינא בין הנהרות הרי היא כגולה ליוחסין והיכא קיימא אמר ר' יוחנן (ו) מאיהי דקירא ולעיל והא אמר רבי יוחנן (ז) עד מעברתא דגיזמא אמר אביי (ח) רצועה נפקא אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל (ט) אמר רב חלזון (י) ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין א"ל אביי לא תציתו ליה יבמה היא דנפלה ליה התם א"ל אטו דידי היא דרב חננאל היא אזיל שיילוה לרב חננאל אמר להו הכי אמר רב חלזון ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין ופליגא דר' אבא בר כהנא (יא) דאמר ר' אבא בר כהנא מאי דכתיב [1] וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי חלח זו חלזון חבור זו (יב) הדייב נהר גוזן זו גינזק ערי מדי זו חמדן וחברותיה ואמרי לה זו נהוונד וחברותיה מאי חברותיה אמר שמואל כרך מושכי (יג) חוסקי ורומקי אמר רבי יוחנן וכולם לפסול לפסול קסלקא דעתא מושכי היינו מושכני והאמר (יד) ר' חייא בר אבין אמר שמואל מושכני הרי היא כגולה ליוחסין אלא מושכי לחוד ומושכני לחוד [2] ותלת עלעין בפומה בין שיניה אמר רבי יוחנן זו חלזון הדייב ונציבין שפעמים בולעתן ופעמים פולטתן וארו חיוא אחרי תנינא דמיה לדוב (טו) תני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב ר' אמי כי הוה חזי פרסא דרכיב אמר היינו דובא ניידא א"ל רבי ללוי הראני פרסיים אמר ליה דומים לחיילות של בית דוד הראני חברין דומין למלאכי חבלה הראני ישמעאלים דומין לשעירים של בית הכסא הראני תלמידי חכמים שבבבל דומים למלאכי השרת כי הוה ניחא נפשיה דרבי אמר הומניא איכא בבבל כולה (טז) עמונאי היא (יז) מסגריא איכא בבבל כולה דממזירא היא בירקא איכא בבבל שני אחים יש (יח) שמחליפים נשותיהם זה לזה בירתא דסטיא איכא בבבל היום סרו מאחרי המקום דאקפי פירא בכווריי בשבתא ואזיל וצדו בהו בשבתא ושמתינהו ר' אחי ברבי יאשיה ואישתמוד אקרא דאגמא איכא בבבל אדא בר אהבה יש בה

היום

להך גיסא דפרת עד היכן. פי' בקונטרס להכי לא בעי לתחתא פרת עד היכא לפי שפרת נופל בחדקל ועוד בגל מושכת למטה ממנו עד אפמיא תתאה כדאמר לעיל: **איתתא בעא מינייהו ולא יהבו ליה.** ולכך הוצא עליהם לעז וי"מ דקאי אדרב פפא ולא נהירא דא"ו שיעלה בדעתו של אותו צדיק להוציא לעז עליהם שלא כדין: **בין** הנהרות הרי היא כגולה ליוחסין. (ט) ולריך לומר דשני מקומות הן דאי משוט חדקל ופרת לא הוה בעי גמרא וכי בין הנהרות מאי הוי דפשיטא לכולי עלמא דמייחסי דלעיל נמי לא בעי אלא מן הלדדין אבל בין הנהרות פשיטא ליה דמיוחסין הן:

היום

1. וַיִּגֹּל מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיַּנְחֵם בְּחַלַּח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי:

מלכים ב יח יא

2. וְאָרוּ חַיָּוָה אֲחֳרִי תִנְיָנָה דְּמִיָּה לְדֹב וְלִשְׁטַר חַד הֲקָמַת וּתְלַת עַלְעִין בְּפֻמַּהּ בֵּין שִׁנָּהּ וְכֵן אָמְרִין לַהּ קוּמִי אֲכָלִי בְּשַׂר שַׂגִּיא: דניאל ז ה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בין וכו' וצ"ל דשני מקומות הן. עיין עילוזין דף יט ע"ל תד"ה אם בין הנהרות:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומלת וכו' כתיב הראשונה שבמרלה וכו' והיא בגל וקשי' בפומה כנ"ל וכד"ל:

לעזי רש"י

אושר"א [אושיריי"ד]. שדה ערבות.

ביב"ר [ויביי"ר]. ברכת דגים.

מוסף רש"י

וכולם לפסול. רובן ממזרים שנטמעו עשרת השבטים בעובדות כוכבים (ל"ל בנות עשרת השבטים בעובדי כוכבים) ובניהן הרי הן כישראלים ונוהג בהן איסור ממזרות, והן לא מהרו ונשאו זה לאחותו או בתו והרי הן ממזרים (יבמות יז:). שפעמים בולעתן ופעמים פולטתן. ג' מדיעות היו תמיד מולדות בה ומשלימות עמה (דניאל ז ה). וארו. והנה, אחרי. אחרת (ע"ז ב:). ומסורבלין. מלובשין בבגד (מגילה יא.). שמיגס כמו (שבת קלז:) קטן המסורבל בבגד, ולשון מלבוש הוא כמו (דניאל ג) כפיתו בסרבליהון (ע"ז ב:). ואין להם מנוחה כדוב. דוב אין לו מנוחה אלא הולך ובא כל שעה (שם).